

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ ТА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 1(15), 2025

Мукачево

Рекомендовано до друку та поширення через мережу
Інтернет Науково-технічною радою
Мукачівського державного університету
(Протокол №4 від 23 травня 2025 р.)

Головний редактор:

Гоблик Володимир Васильович – доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, Мукачівський державний університет.

Заступник головного редактора:

Молнар Тетяна Іванівна – голова Наукового товариства студентів, аспірантів, молодих вчених, Мукачівський державний університет

Відповідальний секретар: Мовчан К.М., директор наукової бібліотеки, Мукачівський державний університет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кабацій Василь Миколайович – к. ф-м. н., доцент.

Козарь Оксана Петрівна – д-р. т. н., академік Української технологічної академії (м. Київ), професор кафедри інженерії, технологій та професійної освіти.

Корнієнко Інокентій Олексійович – д-р. психол. н., професор.

Лужанська Тетяна Юрійвна – к. географічних наук, доцент.

Малець Олександр Омелянович – д-р. і. н., професор.

Моргун Алла Володимирівна – к. філол. н.

Попович Наталія Михайлівна – д-р. пед. н., доцент

Прокопович Лідія Сигізмундівна – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій.

Проскура Володимир Федорович – д-р е. н., професор.

Реслер Марина Василівна – д-р е. н., професор, академік Академії економічних наук, декан факультету економіки, управління та інженерії.

Стегней Маріанна Іванівна – д-р. е. н., професор

Теличко Наталія Вікторівна – д-р. пед. н., професор, завідувач кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання.

Товканець Ганна Василівна – д-р пед. н., професор, завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти.

Фізеші Октавія Йосипівна – д-р. пед. н., професор

Черепаня Наталія Іванівна – к. пед. н., доцент

Черничко Тетяна Вікторівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів.

управлінських рішень залежить не лише успішність трансформацій, але й здатність закладу стати простором, у якому кожен учасник освітнього процесу відчуває себе суб'єктом змін і розвитку. Саме такий підхід відповідає сучасному баченню ефективної школи у ХХІ столітті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зварич Г. В. Критерії, показники та індикатори моніторингу, експертизи та оцінювання якості освітніх послуг у закладах загальної середньої освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2020. № 5 (194). С. 14–20.
2. Лукіна Т. О. Управління якістю загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник. Київ.: Педагогічна думка, 2020. 230 с.
3. Пічугіна Т. С. Управління змінами: навчальний посібник. Харків: ХДУХТ, 2017. 226 с.
4. Семенець-Орлова І. А. Державне управління освітніми змінами в Україні: теоретичні засади: монографія. К.: ЮСТОН, 2018. 420 с.
5. Управління закладом освіти: Підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, О. С. Боднар, В. В. Радул, О. М. Старокожко, Ю. І. Кондратенко. 2-е вид. перероб. і допов. Бердянськ: БДПУ, 2022. 506 с.

УДК 373.3.016:004:004.9-047.22

Сідор Ю. І.,
здобувачка вищої освіти
спеціальність 013 “Початкова освіта”
Мукачівський державний університет
Товканець Г. В.,
доктор педагогічних наук, професор
Мукачівський державний університет

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті досліджено педагогічні умови розвитку учнів початкових класів в умовах цифрової трансформації. Виокремлено педагогічні умови, які сприяють розвитку учнів початкових класів у цифровому середовищі: індивідуальний підхід до кожного учня, врахування його темпу, інтересів, рівня підготовки; створення «соціального простору» у цифровому середовищі, де учні можуть спілкуватися неформально, обговорювати завдання, обмінюватися емоціями; розвиток цифрових навичок педагога.

Ключові слова: цифрова компетентність, цифрові технології, педагогічна майстерність, інноваційне навчання, змішане навчання.

The article examines the pedagogical conditions for the development of primary school students in the

context of digital transformation. The pedagogical conditions that contribute to the development of primary school students in the digital environment are highlighted: an individual approach to each student, taking into account his pace, interests, and level of preparation; the creation of a "social space" in the digital environment, where students can communicate informally, discuss tasks, and exchange emotions; the development of the teacher's digital skills.

Keywords: digital competence, digital technologies, pedagogical skills, innovative learning, blended learning.

Сучасний освітній процес відзначається активним впровадженням цифрових технологій: платформами LMS (Moodle, Canvas), системами відеоконференцій (Zoom, Microsoft Teams), інструментами для створення контенту (Canva, Genially), а також AR/VR-рішеннями для віртуальних симуляцій та штучного інтелекту для адаптивного навчання [3]. Ці технології дозволяють реалізувати змішане та дистанційне навчання, персоналізовані навчальні траєкторії, мобільне навчання за допомогою додатків, ігрові елементи та аналіз навчальних даних для своєчасного коригування освітнього процесу [4; 7].

Педагогічні умови, що сприяють розвитку учнів початкових класів, є як внутрішніми (особистісними), так і зовнішніми (організаційними й системними).

Розглянемо деякі з них, які, на нашу думку, є найбільш актуальними на сучасному етапі розвитку освіти.

Одним з найефективніших способів є персоналізація навчання – індивідуальний підхід до кожного учня, врахування його темпу, інтересів, рівня підготовки. Коли учень бачить, що завдання відповідають його можливостям і водночас є викликом, це підвищує його внутрішню мотивацію. Іншим важливим чинником є використання інтерактивних методів та гейміфікації. Цифрові інструменти (Kahoot, Quizizz, Classcraft, Mentimeter) створюють можливість зробити навчання динамічним і емоційно привабливим. Вони сприяють не лише засвоєнню знань, а й збереженню уваги, формуванню позитивного ставлення до навчального процесу.

Особливу роль відіграє зворотний зв'язок. Учні, які навчаються дистанційно, часто відчують брак уваги та контролю з боку вчителя, що може призводити до зниження самооцінки або втрати інтересу до навчання. Регулярне надання коментарів, індивідуальних порад, підтримки, визнання зусиль навіть при незначних досягненнях – усе це формує емоційно-позитивне середовище, у якому

дитина відчуває себе потрібною та значущою.

Важливою умовою є створення «соціального простору» у цифровому середовищі – через онлайн-чати, форуми, мінігрупи в Zoom або Google Meet, де учні можуть спілкуватися неформально, обговорювати завдання, обмінюватися емоціями. Це допомагає подолати відчуття ізоляції, яке часто виникає в умовах дистанційного навчання. Характер педагогічної взаємодії в онлайн-навчанні зазнає суттєвих змін [7]. Якщо в традиційному класі вчитель є безпосереднім модератором усіх процесів, то в онлайн-середовищі його роль трансформується у фасилітатора, тренера, наставника, який організовує навчання, але не завжди контролює його в реальному часі. Це вимагає вміння структурувати інформацію, чітко формулювати інструкції, передбачати можливі труднощі учнів та пропонувати їм самостійні маршрути вирішення завдань.

Онлайн-взаємодія вимагає від учителя нових комунікативних навичок: чіткої артикуляції думок, емпатійного слухання, використання невербальних сигналів через камеру, вміння утримувати контакт навіть за відсутності візуального зворотного зв'язку. Особливо цінними стають емпатія, доброзичливість, толерантність, які допомагають зберігати контакт із класом і створювати комфортне навчальне середовище. Змінюється й структура взаємодії: вона стає більш асинхронною (через листування, обговорення на форумах, перегляд записів), що дає змогу учням працювати у зручному темпі, але водночас вимагає високої організованості як від учнів, так і від учителя. В умовах дистанційного навчання вчитель має не лише передавати знання, а й бути емоційним лідером, мотиватором і координатором процесу, створюючи умови для безпечного, позитивного й ефективного навчання в цифровому середовищі.

Ще однією умовою є розвиток цифрових навичок педагога [5]. У контексті цифрових змін особливо актуальним є доступ до цифрової інфраструктури – технічного забезпечення (комп'ютери, інтерактивні дошки, інтернет-зв'язок) та цифрових сервісів (LMS-платформи, хмарні сховища, онлайн-курси). Водночас для успішної адаптації педагогічної діяльності до цифрової трансформації важливими є ефективні стратегії навчання, які дозволяють не просто оволодіти новими

технологіями. Однією з таких стратегій є підвищення кваліфікації педагога, який повинен вміло використовувати засоби інформаційно-комп'ютерних технологій, активно використовувати EdTech-інструментів (Google Workspace for Education, Zoom, Moodle, Canva, Padlet, ClassDojo, Kahoot тощо).

У контексті дистанційного навчання, особливо в умовах цифрової трансформації освіти, одними з ключових викликів є підтримання мотивації учнів та їхнього емоційного стану, а також зміна характеру педагогічної взаємодії. Ці аспекти суттєво впливають на якість навчального процесу й ефективність засвоєння знань. Ефективними є індивідуалізоване навчання, що передбачає розробку персонального освітнього маршруту для кожного педагога – з урахуванням його досвіду, рівня цифрової грамотності, інтересів і потреб. Це дозволяє уникнути шаблонного підходу й досягти глибшого засвоєння матеріалу.

Важливим інструментом є також колаборативне навчання, яке передбачає співпрацю вчителів у командах, професійних спільнотах, у тому числі в онлайн-середовищі. Обмін досвідом, участь у спільних проєктах, мікронавчання за допомогою вебінарів, майстер-класів і коротких курсів дозволяють підтримувати високу динаміку навчання. Не менш ефективною є стратегія наставництва і менторства. Досвідчені педагоги або цифрові тьютори можуть супроводжувати менш досвідчених колег, допомагаючи їм освоїти нові інструменти, адаптувати уроки до онлайн-формату, вдосконалити методику. Таким чином, професійне зростання вчителя в умовах цифрової трансформації освіти можливе лише за умови комплексного поєднання внутрішньої мотивації, сприятливого освітнього середовища, доступу до цифрових ресурсів та реалізації гнучких і адаптивних стратегій навчання, що забезпечує високий рівень педагогічної майстерності.

Компонентами педагогічної майстерності [1; 3] є:

1. Професійно-педагогічна компетентність – планування уроків із використанням цифрових сценаріїв, інтеграція відео, інтерактивних тестів, аналітика успішності учнів для корекції навчального матеріалу [1].

2. Цифрова компетентність – володіння інструментами для створення та управління онлайн-курсами (Google Classroom, Moodle), використання AR/VR для

лабораторій та тренажерів, застосування AI для адаптивних вправ [1; 7].

3. Психолого-педагогічна компетентність – формування безпечного віртуального середовища, підтримка емоційного стану учнів у періоди дистанційного навчання, розвиток колаборативних навичок через спільні онлайн-проекти [5].

4. Рефлексивно-аналітична компетентність – регулярний аналіз даних навчання, опитування учнів, обмін досвідом у професійних онлайн-спільнотах, постійне вдосконалення методики [8].

Наукові дослідження [1; 5] засвідчують, що, як правило, важливість впливу компонентів педагогічної майстерності вчителя на розвиток учнів у цифровому середовищі є практично рівномірною (рис.1).

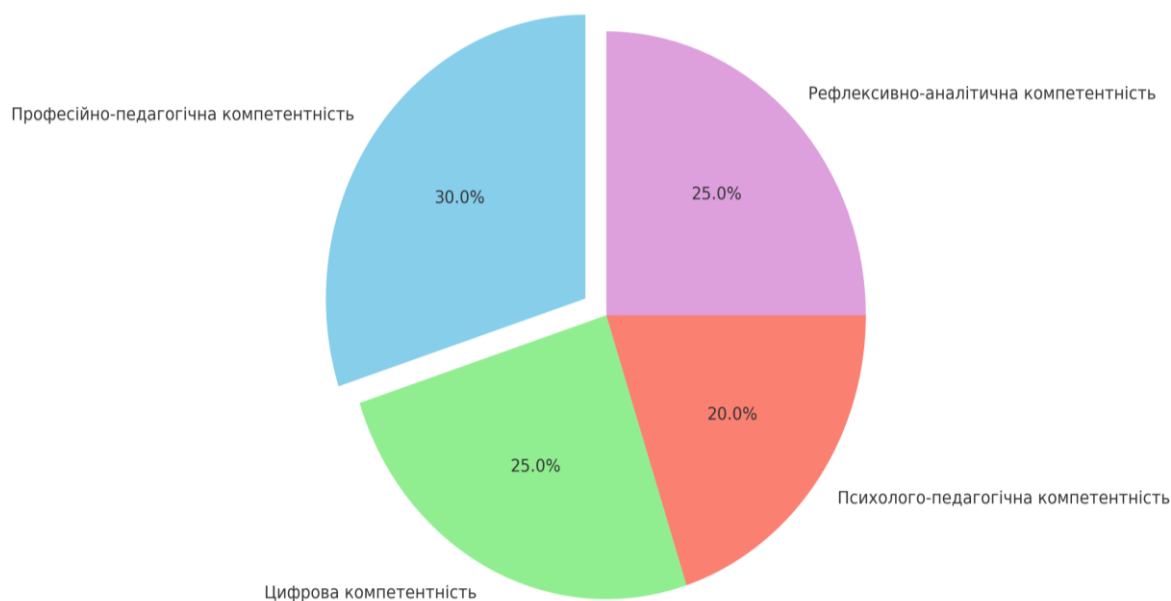

Рис. 1. Вплив компонентів педагогічної майстерності вчителя на розвиток учнів у цифровому середовищі

Цифровізація не замінює вчителя, але трансформує його роль, відкриваючи перед ним нові горизонти впливу на розвиток особистості учня [6]. Роль учителя змінюється – він є фасилітатор, медіатор, ментор, який створює умови для самостійного, дослідницького й усвідомленого навчання учнів. Його завдання – не лише «дати знання», а навчити вчитися, формувати в учнів критичне мислення, креативність, уміння вирішувати проблеми [2; 5; 8].

У зв'язку з цим у освітній галузі з'являються нові професійні ролі, які

розширюють функціонал традиційного педагога та створюють нові можливості для професійного зростання:

1. Освітній дизайнер (instructional designer) – спеціаліст, який проєктує навчальні програми, платформи, курси з урахуванням педагогічних і цифрових стратегій.
2. Фасилітатор або тренер soft skills – фахівець, що працює над розвитком м'яких навичок учнів: комунікації, роботи в команді, емоційного інтелекту.
3. Digital-тренер або тьютор з цифрових технологій –допомагає вчителям та учням ефективно використовувати EdTech-інструменти, адаптуватися до цифрового середовища.
4. Аналітик освітніх даних (learning analytics specialist) – спеціаліст, який аналізує поведінку учнів, ефективність курсів і персоналізує навчання на основі зібраної інформації.
5. Координатор змішаного чи гібридного навчання – відповідає за організацію освітнього процесу в змішаному форматі, поєднуючи офлайн- і онлайн-компоненти.
6. Куратор освітньої траєкторії –фахівець, який індивідуально супроводжує учня або студента, допомагає йому обрати освітній маршрут, визначити цілі та стратегії їх досягнення.

Таким чином, нами виокремлено педагогічні умови, які сприяють розвитку учнів початкових класів у цифровому середовищі: індивідуальний підхід до кожного учня, врахування його темпу, інтересів, рівня підготовки; створення «соціального простору» у цифровому середовищі – через онлайн-чати, форуми, мінігрупи в Zoom або Google Meet, де учні можуть спілкуватися неформально, обговорювати завдання, обмінюватися емоціями; розвиток цифрових навичок педагога.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Джурило А. Освіта та цифровізація: імператив інтеграції України до європейського освітнього простору. Цифрова компетентність вчителя нової української школи: 2024: інновації в умовах змін : препринт / за заг. ред. О.В. Овчарук. Київ: ІЦО НАПН України, 2024. С. 73 – 77.
2. Концепція Нової української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Міністерство освіти і науки України. Проєкт «Ноутбук кожному вчителю». 2022. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki/noutbuk-kozhnomu-vchitelyu>

4. Патрушева І. А. Технологія формування цифрової грамотності учня Нової української школи. Запоріжжя. 2018. 34 с. URL: https://drive.google.com/drive/folders/1hShl5g9Vgs_atlvGGMzVll01p6tpkJqQ
5. Сущенко Л.І. Професійна майстерність учителя в умовах цифрової трансформації освіти. Педагогічні науки. 2022. №3 (98).
6. Хоцінська А. С., Мазко О. П. Сутність інформаційно-цифрової компетентності учнів початкових класів. URL: <http://eprints.zu.edu.ua>.
7. European Commission. Digital Education Action Plan (2021–2027). URL: <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>
8. UNESCO. Reimagining our futures together: a new social contract for education. – Paris: UNESCO Publishing, 2023.

УДК 37.013.43

Товт Г.Ф.

здобувачка вищої освіти
спеціальність 013 Початкова освіта,
другий (магістерський) рівень вищої освіти,
Мукачівський державний університет

Молнар Т.І.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: СУТНІСТЬ І ПРИНЦИПИ

У статті розглядається сутність особистісно орієнтованого навчання в початковій школі. Окреслено основні принципи особистісно орієнтованого навчання: суб'єктність, індивідуалізація та диференціація, розвиток, гуманізація освітнього процесу, діалогічність. Показано важливість створення підтримуючого освітнього середовища, що враховує індивідуальні особливості дитини, стимулює її пізнавальну активність, критичне мислення та мотивацію до навчання. Наголошено на необхідності педагогічної майстерності, емпатії та постійного професійного розвитку вчителя для успішної реалізації особистісно орієнтованого підходу в початковій школі в умовах модернізації української освіти.

Ключові слова: особистісно орієнтоване навчання, початкова школа, індивідуалізація, диференціація, розвиток дитини, гуманізація освіти, педагогічні принципи, критичне мислення, мотивація до навчання, освітнє середовище.

The article examines the essence of learner-centered education in primary school. It outlines the main principles of learner-centered education: subjectivity, individualization and differentiation, development, humanization of the educational process, dialogicality. The importance of creating a supportive educational environment that takes into account the individual characteristics of the child, stimulates cognitive activity, critical thinking, and motivation to learn is demonstrated. Emphasis is placed on the necessity of pedagogical skill, empathy, and continuous professional development of the teacher for the successful implementation of the learner-centered approach in primary school amid the modernization of Ukrainian education.